

Globaali ravitsemustilanne ja kestävän ruokajärjestelmän kehittämisen haasteet

27.10.2025

Lokakuussa 2025 Hollannin Haagissa pidetyn Horizon EUFOODPathS -projektin loppukokouksessa Dublinin yliopiston professori ja Healthy Diet Healthy Life (HDHL)-organisaation puheenjohtaja Eileen Gibney piti esityksen ajankohtaisista globaaleista ravitsemushaasteista ja ruokajärjestelmän kestävyyden edistämisestä tutkimuksen, politiikan ja käytännön yhteistyön näkökulmasta.

Ravitsemustilan globaali epätasapaino

Maailmanlaajuisesti ravitsemuksen tila on edelleen kaksijakoinen: aliravitsemus ja mikroravinnepuutokset esiintyvät rinnakkain ylipainon ja lihavuuden kasvun kanssa. The Lancet Global Health -julkaisun mukaan (Passarelli ym., 2024) miljardit ihmiset kärsivät välttämättömien mikroravinteiden, kuten raudan, sinkin, A-vitamiinin, jodin ja foolihapon, puutoksista. Nämä ravintoaineiden puutteet heikentävät terveyttä, oppimis- ja työkykyä erityisesti matalan tulotason maissa. Tästä ilmiöstä voidaan käyttää yhteisnimitystä ”malnutrition” (WHO, 2024) eli suomeksi vajaaravitsemus (Valtion ravitsemusneuvottelukunta, 2023).

FAO:n, IFADin, UNICEF:n, WFP:n ja WHO:n raportti *The State of Food Security and Nutrition in the World 2025* osoittaa, että nälkä on jälleen kasvussa. Esimerkiksi vuonna 2024 yli 20 % Afrikan väestöstä kärsi kroonisesta nälästä (FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO, 2025). Tilanteen taustalla ovat elintarvikkeiden hinnannousu, ilmastonmuutoksen vaikutukset ja konfliktit, jotka heikentävät ruokaturvaa ja syventävät ravitsemuseroja.

Samaan aikaan kun aliravitsemus ja mikroravinnepuutokset yleistyvät, ylipaino ja lihavuus ovat lisääntyneet lähes kaikilla maantieteellisillä alueilla. Maailman terveysjärjestön mukaan noin 2,5 miljardia aikuista oli ylipainoisia vuonna 2022 (WHO, 2025). Näistä yli 890 miljoonaa täytti lihavuuden kriteerit. Tämä tarkoittaa, että noin 43 % maailman aikuisväestöstä on ylipainoisia ja 16 % lihavia. Lihavuuden yleistyminen on erityisen nopeaa matalan ja keskitulotason maissa, joissa esiintyy samanaikaisesti sekä aliravitsemusta että ylipainoisuutta. Tätä ilmiötä kutsutaan ravitsemuksen kaksoistaakaksi, ja se on yksi keskeisistä globaaleista ravitsemushaasteista (WHO, 2020).

Monialainen ja käytännönläheinen yhteistyö ratkaisuna

Monissa maissa, kuten Namibiassa, ravitsemuksen kaksoistaakkaan vastataan monialaisella yhteistyöllä ja paikallisin ratkaisuin. NAFSAN (Nutrition and Food Security Alliance of Namibia) on namibialainen voittoa tavoittelematon jäsenliitto, joka kokoaa yhteen kansalaisjärjestöjä, akateemisia toimijoita, yksityissektoria ja yksittäisiä asiantuntijoita. Järjestö on kansallinen ravitsemus- ja ruokaturvallisuusallianssi, joka edistää tiedon jakamista, verkostojen välistä yhteistyötä ja koordinoituja toimia ravitsemuksen parantamiseksi. NAFSAN on osa kansainvälistä *Scaling Up Nutrition (SUN)* -liikettä, ja se edustaa kansalaisyhteiskuntaa Namibian kansallisessa ruokaturvallisuus- ja ravitsemuskoordinoinnissa pääministerin alaisuudessa.

Osana työtään NAFSAN toteuttaa *“Nutrition for Health: Embracing Our Namibian Food Systems”* -ohjelmaa, jossa koulutetaan eri alojen toimijoita – terveys-, koulutus- ja maataloussektorilta – fasilitaattoreiksi. Nämä osallistujat vievät koulutuksissa oppimaansa tietoa ja käytännön taitoja eteenpäin omissa yhteisöissään. Ohjelman tavoitteena on vahvistaa paikallista osaamista, lisätä tietoisuutta terveellisestä ravitsemuksesta ja tukea kestävien ruokajärjestelmien kehittämistä Namibiassa (Nutrition and Food Security Alliance of Namibia [NAFSAN], 2023).

Edistyminen ravitsemustavoitteissa on hidasta

FAO:n ja WHO:n mukaan edistyminen YK:n globaaleissa ravitsemustavoitteissa on liian hidasta. Erityisesti lasten kasvun häiriöt, anemia ja lihavuus edellyttävät merkittävästi nopeampia toimia. Vuoden 2030 tavoitteiden saavuttaminen vaatii huomattavaa lisäpanostusta tutkimukseen, ravitsemuspolitiikkaan ja ruokajärjestelmän rakenteellisiin muutoksiin (FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO, 2025).

Professori Gibneyn esityksessä korostettiin eurooppalaisten tutkimus- ja rahoittajaverkostojen, kuten HDHL-organisaation ja FOODPathS-hankkeen verkostojen, roolia yhteisten tutkimus- ja innovaatiotoimien koordinoijina. HDHL-organisaatio kokoaa yhteen ministeriöitä, rahoittajia, tutkijoita ja sidosryhmiä kehittämään terveellisiä ja kestäviä ruokavalioita Euroopassa. Sen kokoamissa verkostossa painotetaan erityisesti FAIR-dataperiaatteita, tietopankkien kehittämistä ja nuorten tutkijoiden verkostoja.

FOODPathS-hankkeen kokemusten perusteella rahoitusjärjestelmän koko elinkaari kaipaa enemmän monitieteisyyttä, avoimuutta ja osallisuutta. Hanke on järjestänyt useita rahoittajien foorumeita sekä FOODPathS-webinaareja ja -podcasteja, jotka edistävät tiedonvaihtoa terveyden, kestävyyden ja ruokajärjestelmän kehittämisen aloilla.

Esityksessä korostettiin, että kestävän ruokajärjestelmän rakentaminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jossa aliravitsemusta, ylipainoa, ruokaturvaa ja kestävyyskysymyksiä käsitellään samanaikaisesti. Tieteeseen perustuva monitieteinen yhteistyö, johdonmukainen politiikka ja kestävä rahoitus ovat keskeisiä edellytyksiä, jotta terveyden, ravitsemuksen ja ympäristön tavoitteet voidaan sovittaa yhteen.

Artikkeli on kirjoitettu osana Euroopan Unionin rahoittamaa FOODPathS (Co-creating the prototype ‘Safe and Sustainable FOOD Systems PArTnersHip’) -projektia.

Terhi Junkkari
ETT, tutkijayliopettaja, projektipäällikkö FOODPathS (GA N°101059497) -projekti
ORCID 0000-0001-8816-7312,
SEAMK

Anu Palomäki
Senior project manager
SEAMK

Karri Kallio
Tutkimus- ja kehittämispäällikkö
SEAMK

Taru Mäki
Tutkimus- ja kehittämispäällikkö
SEAMK

Lähteet

FAO, IFAD, UNICEF, WFP & WHO. 2025. *The State of Food Security and Nutrition in the World 2025 – Addressing high foodprice inflation for food security and nutrition*. Rome, Italy. https://doi.org/10.4060/cd6008en

NAFSAN, Nutrition and Food Security Alliance of Namibia. 2023. *Nutrition for Health: Embracing Our Namibian Food Systems – Training for Facilitators (T4F) report.* NAFSAN. https://www.nafsan.org/wp-content/uploads/2023/07/Nutrition-T4F-Report_March-2023_final.pdf

Passarelli, S., Free, C. M., Shepon, A., Beal, T., Batis, C., & Golden, C. D. 2024. Global estimation of dietary micronutrient inadequacies: A modelling analysis. *The Lancet Global Health*, *10,* e1590–e1599. https://doi.org/10.1016/S2214-109X(24)00276-6

Valtion ravitsemusneuvottelukunta. 2023. *Ravitsemushoitosuositus – vajaaravitsemuksen tunnistaminen ja*

hoito. Sosiaali- ja terveysministeriö. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146233/URN_ISBN_978-952-343-977-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y

WHO. 2020. *The double burden of malnutrition: Policy brief.* World Health Organization. https://www.who.int/publications/i/item/WHO-NMH-NHD-17.3

WHO. 2024. *Malnutrition.*https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/malnutrition

WHO. 2025. *Obesity and overweight*. https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight